

Формування архітектурного простору закладів охорони здоров'я на основі ландшафтного дизайну

Ірина Булах

Київський національний університет будівництва і архітектури
Повітрофлотський просп. 31, Київ, Україна, 03037
bulakh.iv@knuba.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3264-2505>

Отримано 22.04.2021, прийнято 19.05.2021
<https://doi.org/10.32347/tit2141.0105>

ВСТУП

Архітектура поступово змінюється разом із розвитком суспільства, його мінливими уявленнями про красу, міцність, користь, а також зростаючою потребою у комфорті, естетиці, ідеальному оточенні. Тривалий час архітектура закладів сфери охорони здоров'я сприймалась і, відповідно, механічно проектувалась виключно як своєрідна технічно необхідна оболонка для забезпечення процесів лікування знеособленої маси населення.

Такий підхід був зумовлений гострою та швидкою потребою у кількісному забезпеченні лікувальними закладами великої кількості населення на значних територіях. Зокрема так відбувалось у минулому сторіччі у пострадянських країнах – повсюдно "клонувались" типові проекти медичних закладів, які велетенськими індустріально-панельними масивами інтегрувались у міське середовище без регіональної, культурної та естетичної ув'язки з "genius loci" та міським контекстом.

Чи маємо ми право засуджувати цей масштабний підхід, який панував у ХХ сторіччі? Ні. У свій час він дозволив вирішити край важливі питання забезпечення медичною допомогою більшості населення Радянського Союзу. Завдяки масовому та економічному індустріальному проектно-будівельному підходу Україна отримала розгалужену містобудівну мережу різноманітних закладів охорони здоров'я, які і сьогодні продовжують виконувати свої функції, приймають жорсткі виклики та випробування світових пандемій та епідемій.

Основна проблема полягає в тому, що з набуттям суверенітету в Україні почалися затяжні політико-олігархічні кланові "міжусобні війни", які на десятиріччя заморозили увагу до вдосконалення, модернізації, оновлення та розвитку архітектури закладів охорони здоров'я. Значна частина українських лікарень опинилася у стані, якій не тільки не відповідає санітарно-гігієнічним та іншим вимогам, але навіть загрожує здоров'ю та життю пацієнтів та персоналу. Але про це не прийнято говорити. Радянський менталітет, прописаний у нашу підсвідомість, вимушує кожного на своєму місці звітувати про порядок, про відповідність, про виконання планів.

Незважаючи на тривале ігнорування проблем і питань відповідності вітчизняної медичної архітектури світовим стандартам, потужна і свого часу найкраща в світі "машина" продовжувала виконувати свої функції, інерційно рухаючись униз зі свого п'єдесталу. Але сьогодні, у 2021 році, ми шаленими темпами наближуємось до підніжжя нової "скелі", яка уособлює усі новітні досягнення в сфері охорони здоров'я і яку провідні країни світу поступово, крок за кроком, долали за допомогою довгострокового державного плану розвитку медицини та з проведенням періодичних реформ у медичній галузі.

МЕТА І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження полягає у аналізі передового світового досвіду використання ландшафтного дизайну при формуванні архітектурного простору закладів охорони здоров'я.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Найсучасніші лікувальні комплекси у країнах-лідерах сфери охорони здоров'я містять приклади активного використання елементів ландшафтного дизайну як у зовнішньому, так і у внутрішньому просторі медичних об'єктів. Архітектори навчилися створювати синтетичні проекти, які уявляють собою синтез будівлі медичного призначення та природного оточення, з одночасною активною інтеграцією озеленення як в інтер'єр так і в благоустрій лікарняної території. Якщо говорити про зовнішнє оточення лікарень, то слід відмітити значну увагу закордонних архітекторів до ландшафтного дизайну вже протягом останнього десятиріччя. Яскравим прикладом штучного формування природи на досить незначній ділянці лікарні може слугувати Lady Cilento Children's Hospital запроєктований Conrad Gargett, South Brisbane, Australia [1, 2].

З метою максимального збільшення площі для розміщення елементів "рукотворної природи" архітектори інтегрували насадження та газони на тераси, покрівлю та навіть використали вертикальне озеленення стін лікарні. В результаті, незважаючи на майже повну відсутність власної вільної території, лікарня утворила невеличкий оазис посеред "кам'яних джунглів" ущільненого міського середовища.

Іншими цікавими ілюстраціями ландшафтного та сталого проектного підходу до формування сучасної лікарні можуть слугувати роботи фіналістів міжнародного конкурсу на проект найбільшої лікарні Данії, а саме архітектурних бюро BIG, Herzog & de Meuron, C. F. Møller. Завданням міжнародного конкурсу було створити масштабний лікарняний комплекс Nytt Hospital Nordsjælland загальною площею близько 125000 м². Для будівництва була запропонована мальовнича ділянка, яка колись слугувала в якості мисливських угідь. Отже в якості контексту оточення архітектори отримали горбистий природний ландшафт з найбільшою в країні лісовою ділянкою і безліччю невеликих озер. Безумовно, як визнані професіонали світового рівня, кожна з команд-фіналістів у своїх проектних пропозиціях зробила акцент саме на інтеграції ото-

чуючої природи в арсенал лікувального середовища.

Команда датської майстерні C.F. Møller запропонувала проект у якому досить високі лікарняні корпуси виділяються на тлі навколишнього пейзажу. Підкреслена «функціональність» проектною пропозицією цього варіанту лікарні передбачала концепцію, згідно якої найбільший госпіталь країни повинен розгортатися подібно цілому місту з усіма необхідними функціями та структурами, призначеними для потреб пацієнтів та персоналу. Центром лікарняного комплексу слугує публічний простір з двома круглими в плані внутрішніми дворами [3].

Проектна концепція архітектурної майстерні BIG передбачала створення простору здатного «зцілювати» [4].

Варіант будівлі лікарняного комплексу у плані складається з восьми блоків у вигляді пересічних кілець з внутрішніми дворами. Свій вибір запропонованої форми архітектори пояснили тим, що це дозволить організувати чудовий вид на природне оточення з вікна кожної палати, приміщення будуть забезпечені сонячним світлом, а можливість вийти на прогулянку у громадський сад створить необхідні умови для спілкування людей. Свіже повітря, красиві пейзажі і позитивний настрій, за думкою авторів проекту, є вірними супутниками швидкого та якісного одужання [4].

Herzog & de Meuron запропонували двох і чотириповерхові корпуси лікарні майстерно інтегровані в оточуючий природний ландшафт. Округлі лінії плану будівлі більш схожі на мікроорганізми ніж на традиційну форму лікарні. Конфігурація плану лікарні підкорена спробі максимального забезпечення природним освітленням палатних приміщень. Перетини лікарняних корпусів з озеленими дахами утворили живописні внутрішні двори. Варіант проекту лікарні від Herzog & de Meuron відображає тісний зв'язок лікарняної будівлі з навколишнім ландшафтом, що формує естетично витриманий простір сучасної лікарні-парку [5-7].

Ідею лікарні-парку також можна спостерігати у реалізації NTFGH and JCH лікарняному комплексі в Сінгапурі. Значна увага архітекторів до інтеграції принципів сталого роз-

витку в архітектуру лікарняного комплексу дозволила досягти неймовірних результатів - незважаючи на розміщення масштабної лікарні в ущільненому міському середовищі і при майже повній відсутності вільної від забудови території, лікарня виглядає як парк з різноманітними елементами ландшафтного дизайну. Безумовно, це значно покращило види з вікон лікарняних приміщень, а також утворило атмосферу психологічного спокою, відпочинку та комфорту [8, 9].

Будівля лікарні медичного інституту Г. Хьюза у В'єтнамі (США), яка була розроблена у 2008 р. архітектором Рафаелем Віньолі, найкращим чином відображає ідею проектування лікарні-парку з використанням лікувального ефекту природного оточення, ландшафту місцевості та цілющої сили води. Медичний комплекс Г. Хьюза виконує поліфункціональні завдання, об'єднуючи надсучасну медичну лабораторію обчислювальних та електрофізіологічних обстежень, робототехнічних досліджень, містить конференц-зали, міні готель, просторий громадський простір із зоною реєстрації та відпочинку, приватні кабінети, лікувальні палати та ін. Перебування у лікарні передбачає коротко-, середньо- та довгострокові лікувально-дослідницькі курси та програми, тому в комплексі функціонує готель для перебування на короткостроковому лікуванні, а також корпус для тривалого проживання [10-12].

Іншим прикладом проекту закладу охорони здоров'я останнього десятиріччя, який демонструє увагу архітекторів до інтеграції ландшафтного дизайну в медичні об'єкти і тим самим втілює ідеї та положення сталого розвитку, слугує Hospital Medical Mall розташований у Сеулі [10-12]. Ділянка під будівництво лікарні розташована у містобудівному середовищі з ущільненою забудовою та має досить обмежені розміри. Це підштовхнуло бюро Gresham Smith architects на створення інноваційної концепції, згідно якої шестиповерхова будівля лікарні була "занурена" у підземний простір. Досить смілива ідея, яка зовсім не відповідає усталеним і традиційним архітектурним підходам до проектування закладів охорони здоров'я! Концепція також дозволила розвинути інший нехарактерний прийом - влаштування ланд-

шафтного парку на звільненій від наземного будівництва території лікарні.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Сьогодні в Україні триває низка реформ одна з серед яких повинна принести якісні та ефективні зміни в сфері охорони здоров'я. На наш погляд, одним із ключових питань, яке потребує негайного вирішення це впровадження ідей і принципів сталого розвитку в архітектуру закладів медичної галузі. З цієї позиції в статті проаналізовано вітчизняні реалії стану госпітальних будівель, а також передовий закордонний проектний та концептуальний досвід. Безумовно виявлена величезна прірва, яка утворилась за 30 років бездіяльності та ігнорування потреб модернізації і розвитку. Але, не дивлячись на великий супротив суспільства проти реформаторських змін, Україна повинна пройти цей шлях. Українські заклади охорони здоров'я повинні відповідати світовим стандартам енергозбереження та енергоефективності, наближуватись до нульової потреби у зовнішніх мережевих інженерних систем, максимально використовуючи регіональний потенціал природних властивостей. Слід зазначити, що нам не вдасться перейняти досвід іншої країни шляхом прямого копіювання - завжди існує низка різнобічних особливостей (кліматичних, географічних, побудови рельєфу, гідрологічних та ін.), які у сукупності формують індивідуальні вимоги та можливості. Єдино незмінно можливою потенцією інтеграції принципів сталого розвитку в архітектуру будівель, призначених для охорони здоров'я людей, який доцільно і потрібно впроваджувати для всіх світових країн, полягає в активному синтезі лікувального та природного середовища. Однією з форм втілення цього задуму може слугувати ідея проектування лікарні-парку - тобто медичного закладу, який знаходиться в природному оточенні, а також містить його елементи у своєму внутрішньому просторі. Такий підхід обумовлений тим, що людина - частина природи, її складовий елемент і закономірно стверджувати про гармонійність ефективного та прискореного фізичного та духовного оновлення саме в природному оточенні.

Ключові слова: ландшафтний дизайн, заклади охорони здоров'я, лікарня, оздоровчий простір, благоустрій.

ЛІТЕРАТУРА

1. 2016 National Landscape Architecture Awards: Award of Excellence for Civic Landscape. Available at: <https://architectureau.com/articles/2016-national-landscape-architecture-awards-award-of-excellence-for-civic-landscape/#>
2. New Lady Cilento Children's Hospital / Lyons + Conrad Gargett. Available at: <https://www.archdaily.com/595827/new-lady-cilento-children-s-hospital-lyons-conrad-gargett>
3. New North Zealand Hospital by C.F. Møller. Available at: <https://design-chronicle.com/new-north-zealand-hospital-by-c-f-moller/>
4. Nyt Hospital Nordsjælland. Design: BIG. Available at: <https://www.e-architect.co.uk/denmark/nyt-hospital-nordsjaelland>
5. Herzog & de Meuron to Design One of Denmark's Largest Hospitals. Available at: <https://www.archdaily.com/495113/herzog-and-de-meuron-to-design-one-of-denmark-s-largest-hospitals>
6. Top names for Nyt Hospital Nordsjælland. Available at: <https://www.worldarchitecturenews.com/article/1513464/top-names-nyt-hospital-nordsjalland>
7. Press Room. Available at: <https://www.hhmi.org/press-room>
8. Howard Hughes Medical Institute Virginia: Building. Available at: <https://www.e-architect.co.uk/america/howard-hughes-medical-institute>
9. Howard Hughes Medical Institute, Janelia Farm Research Campus. Available at: <https://www.austria-architects.com/es/projects/view/howard-hughes-medical-institute-janelia-farm-research-campus>
10. Seoul National University Hospital Medical Mall, Seoul, South Korea. Available at: <http://architect-1.blogspot.com/2016/01/seoul-national-university-hospital-Mall.html>
11. Growing a Hospital from the Ground Down: Seoul National University Hospital Medical Mall. <https://www.greshamsmith.com/project/seoul-national-university-hospital-medical-mall/>
12. Seoul National University Hospital Medical Mall, Seoul, South Korea. Available at: http://www.mooyoung.com/eng/board/project/board_view.asp?num=1296
13. Булах І. В. (2020) Містобудівна мережа закладів первинного рівня медичного обслуговування. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 56, 165-173.
14. Булах І. В. (2020) Вітчизняний досвід контекстуального містобудівного розміщення лікарень. Містобудування та територіальне планування. Київ, 72, 13--20.
15. Булах І. В. (2020) Особливості проектування університетської лікарні. Містобудування та територіальне планування. Київ, 73, 21-28.
16. Булах І. В. (2020) Принципи, методи та прийоми просторової організації містобудівної системи закладів охорони здоров'я. Modern engineering research: topical problems, challenges and modernity: collective monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 45-62. DOI: 10.30525/978-9934-588-47-1.3
17. Bulakh I., Kozakova L., Didichenko M., Chala O. (2020) Architectural and urban planning system of health care in Germany and the United Kingdom. Space & Form. Szczecin, 41, 141-148. DOI: 10.21005/pif.2020.41.C-02
18. Булах І. (2020) Розпис як шлях індивідуалізації інтер'єру лікарні. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 55, 305-313.
19. Булах І. (2019) Розміщення лікарень в історичному міському середовищі найкрупніших та крупних міст. Містобудування та територіальне планування. Київ, 71. 72-80.